

De **Werkgroep Liturgie** denkt na over de vorm van de eredienst. Deze keer wil ik graag samen met u kijken naar **liturgie en beamer** en de volgende gedachten met u delen ter overweging.

Veel mensen in onze gemeente zijn enthousiast over de mogelijkheden van de beamer in de eredienst. Met de intrede van de beamer zijn we misschien wel in een ‘nieuw tijdperk’ terecht gekomen. Wat hebben we daarmee in huis gehaald? Hoe groot is de impact van beelden? Zijn ze manipulatief? Vormt het gebruik van beelden een breuk met onze eigen protestantse traditie? Of missen we juist in deze tijd de boot als we geen beelden de kerk in halen?

Een beamer is een apparaat waarmee je met behulp van een computer teksten, afbeeldingen, foto’s en films kunt projecteren op een witte wand of scherm.

Er zijn enkele belangrijke voorwaarden voor het beamer gebruik in de eredienst:

- de projecties zijn vanaf iedere plek in de kerk goed zichtbaar.
- letters zijn voor iedereen goed leesbaar.
- de projectie(s) worden technisch goed uitgevoerd.
- voor wie slechtziend is en voor wie thuis de kerkdienst volgt, zijn oplossingen op maat voorhanden (bv. een uitgedeeld papier met liturgie voor wie de beamer niet zien kan).
- bij de opstelling van beamer en eventueel scherm is rekening gehouden met de eigen aard van de ruimte waarin de kerkdienst gehouden wordt.

Er wordt van alles geroepen als het gaat om beamer gebruik in de eredienst. Enkele voordelen / kansen van beamer gebruik in de eredienst zijn:

- met de beamer kun je tegemoetkomen aan visueel ingestelde mensen.
- de kerkdienst wordt laagdrempeliger voor gasten. Zij kunnen dankzij het scherm meedoen met de dienst. Je hebt de mogelijkheid om “de wereld” de kerk binnen te halen (krant, journaal, tv, foto’s enz)
- je kunt flexibel zijn in de “inrichting” van je liturgische ruimte. Je kunt voor iedere dienst een eigen sfeer neerzetten. Immers, bij de aanschaf van liturgisch meubilair of kunst in de kerk leg je jezelf voor veel langere tijd vast. Iedere zondag biedt nieuwe mogelijkheden. Met de beamer zit je niet vast aan eerdere keuzes.

Echter, er kunnen ook nadelen van beamer gebruik zijn in de eredienst:

- het geeft soms onrust. Het leidt de kerkgangers af, als zij in de dienst hun aandacht moeten verdelen tussen beamer en voorganger.
- de eigen verbeeldingskracht van de kerkgangers wordt afgeremd. Zij krijgen de beelden zomaar voorgeschoteld.
- de gemeente wordt passief, een toeschouwer, een bioscoopbezoeker.
- gaat het eigene van de kerkdienst, luisteren, niet verloren?

- manipulatie ligt op de loer als je beeldmateriaal gebruikt.
- je bent afhankelijk van de techniek voor het verloop van de kerkdienst. Bij een computercrash valt de kerkdienst in het water.

Angst voor beelden binnen de Protestantse kerken heeft nog wel eens te maken met onze protestantse kerkgeschiedenis. Bij de Reformatoren gold het Woord als het belangrijkste communicatiemiddel van het evangelie. Negatieve ervaringen met beelden in de Rooms-katholieke kerk versterkten dit. Voor Luther lag dit wat genuanceerder. Hij was van mening dat ook beelden een eigen waarde voor geloofscommunicatie konden hebben.

Jezus gebruikt voorbeelden uit het dagelijkse leven en vertelt gelijkenissen. Zowel voor- als tegenstanders van beeldgebruik in de kerk laten zich door Jezus leiden. Voorstanders zeggen: 'Jezus gebruikte beelden, dat doen wij ook. Hij wees naar de leliën des velds. Wij projecteren ze op een scherm. Maar het principe is hetzelfde.' Tegenstanders zeggen: 'Jezus sprak beeldend. Hij had geen plaatjes nodig. Een goede spreker kan met woorden de beelden oproepen.' De bijbel verbiedt noch spoort ons aan om gebruik te maken van een beamer. De bijbel roept ons op God te eren. Wij dienen zijn Woord door te geven en een gemeenschap te vormen met elkaar. En welke middelen je daarbij gebruikt, bepaalt de cultuur en de tijd waarin wij leven en de mensen met wie we het evangelie willen communiceren.

Past een beamer in elk kerkgebouw? Het is aan de kerkgangers om dat te bepalen..... Uiteraard is de aard van de ruimte van invloed op de mogelijkheid van beamer gebruik. Soms is een gebouw eenvoudigweg te licht om goede projectie te krijgen zonder dat je alles verduistert. Ook kan de vorm van het gebouw een belemmering zijn voor beamer gebruik (zichtbaarheid). De aard van de ruimte kan ook maken dat een beamer minder wenselijk is. Het zal geen toeval zijn dat in de Rooms-katholieke kerk weinig gebruik gemaakt wordt van beamers. Als je in een ruimte kerkt waar al veel te zien is, bovendien een oude ruimte met een heel eigen gewijde sfeer, waarom zou je dan kunst gaan projecteren met een beamer? Dat doet afbreuk aan de ruimte. De beamer vindt echter makkelijk zijn weg in wat meer moderne kerkzalen. Daar kan de beamer juist een hulpmiddel zijn om een meer aandachtige sfeer te creëren. Uiteraard is het uiteindelijk niet het gebouw maar de aard van de gelovige gemeenschap die bepaalt of een beamer een goed hulpmiddel is voor de kerkdienst.

Om geschikte afbeeldingen te projecteren zijn er speciale sites gericht op beamer gebruik. Soms moet je daar een abonnement op nemen. Google-afbeeldingen en foto- en kunstsites zijn ook geregeld leverancier van beeldmateriaal. Verder zijn er ook vaak 'movie-clips' (kort filmpjes met muziek) te gebruiken.

Echter, niet alles wat op internet staat, is vrij beschikbaar. Op het gebied van auteursrechten zijn kerkdiensten een lastig fenomeen.

Een beamer is een hulpmiddel:

- voor deelname van de gemeente in de dienst (bv. zingen, bidden).
- om een bepaalde sfeer te creëren (bv. een meditatief moment).
- om een bepaalde stemming of emotie op te roepen (bv. als inleiding op de preek)
- om de gemeente te informeren (activiteiten, gemeenteleven)
- voor conceptverheldering (bv. in een preek)

- voor verdieping (bv. beeldmateriaal gebruiken om perspectief of confrontatie te geven).

De beamer is, dus, een hulpmiddel, evenals papier, stencilwerk, boeken en een microfoon dat zijn. En het is maar wat je ermee doet.....Toch moet je je ook realiseren dat dit hulpmiddel eigen mogelijkheden biedt, waardoor er dingen veranderen in een dienst. Zoals eens de boekdrukkunst en de grote beschikbaarheid van geschreven teksten de kerk heeft veranderd, zal beamer gebruik ook veranderingen met zich meebrengen. Er is daarom meer afstand in de tijd nodig om te kunnen zien wat de beamer op lange termijn betekent voor de kerkdienst.

FOKKE & SUKKE

ZITTEN AL VEERTIG JAAR IN HET VAK

de beamer, een blijvertje?